

Posudek disertační práce

MgA. Jakub Rataj

LIDSKÝ DECH JAKO ZÁKLADNÍ VÝCHODISKO HUDEBNÍ KOMPOZICE

Katedra skladby

Hudební a taneční fakulta AMU v Praze

Při pročítání úvodu disertační práce Jakuba Rataje se mi vybavuje zhruba dekáda kolegiálních a přátelských let, kdy jsem mohl sledovat jeho studijní vývoj. Zároveň jsem mohl být oponentem jeho magisterské práce s tématem Převod pohybu lidského těla na zvuk pomocí senzorů a mohl jsem tak pozorovat přerod, který se původně z více technologicky zaměřeného tématu dostává na úroveň proudu *musique saturée* v němž má být opět tělo, respektive lidský dech nedílnou součástí. Dovolím si připomenout, že v magisterské práci se diplomant věnoval převodu pohybů lidského těla na zvuk za pomoci senzorů v souvislosti s propojením hudby a tance. Nyní je to opět tělo, ale v podobě gesta a lidského dechu, který je nedílnou součástí práce.

Ratajova disertační práce se skládá ze čtyř základních částí. Lidské tělo jako labilní filtr je kapitolou, která vzniká na základě úvah Ondřeje Galušky v knize Tělo hudby. Diplomant se zde snaží nahlížet na lidské tělo z perspektivy hudebníka a posluchače. V závěru této kapitoly se pokouší formou textu, který označuje za experimentální, popsat zásadní moment inspirace, který stál na počátku úvah o lidském těle jako o kompozičním východisku.

V kapitole nazvané Gesto je tento pojem vymezen z obecného kontextu do typologie založené na modelu zvukové obálky ADSR (Attack Decay Sustain Release), přičemž v závěru kapitoly diplomant hudební gesto a lidský dech hledá v rámci hudební struktury.

Třetí kapitola pojednává o tvarování hudebního času s odkazem na model ADSR, přičemž paralelu hledá v pojednání o hudebním čase Karlheinz Stockhausena a v základních východiscích gestaltové teorie. Čtvrtá, závěrečná kapitola pak pojednává o zvukové kvalitě s odkazem na kategorizaci zvukových typů podle Helmuta Lachenmanna a na základě hudebního směru "instrumentální saturace".

Jednotlivé kapitoly jsou prostoupeny analýzami a praktickými ukázkami diplomantovy skladby *Second Breath*, která představuje praktickou část disertačního úkolu. Lidský dech v této skladbě představuje základní kompoziční východisko, které se odráží v hudebním gestu, v čase i ve struktuře zvukového materiálu.

V kapitole o zvukové kvalitě najdeme drobné analytické příklady skladeb jako např. *Trio fluido* nebo *Kontrakadenz* H. Lachenmanna, *Stockhausenových Gruppen für drei Orchester*, dále *Ligetiho Atmosfér* nebo *Bergova Vojcka*. Tato kapitola je také prostoupena analytickými ukázkami francouzských představitelů směru *musique saturée*: *Francka Bedrossiana*, *Raphaëla Cendo* a *Yanna Robina*.

Ratajova práce je jistě kvalitně zpracovaná po obsahové, analytické, i jazykové stránce. Z těchto hledisek práci fakticky nelze nic vytknout. Přesto se nemohu zbavit dojmu, zda se diplomant nepropadl příliš do světa složitého, útržkovitého a teoretického jazyka, který slouží spíše jako

výčet již existujících materiálů a textů, než hlubším ponor do jeho vlastního, jistě velmi zajímavého a vzrušujícího světa těla jako mediátora mezi lidským dechem a hudebním gestem. Analýzy vnímám až příliš popisně a nepropojeně. Prvek gesta a dechu bych si přál více vnímat jako všudypřítomný a živý element. Zde jako čtenář musím často složitě pátrat, jaký kontext se za heslovitým prohlášením skrývá.

Kapitola 2.3 s názvem Vdechnutí má být experimentálním textem, v podstatě scénářem toho, jak dýchat při pročítání této kapitoly. Přejde mi to velmi živý a zábavný prvek a přemýšlím, proč takovýchto oživujících prvků není v Ratajově práci víc, kdy vtáhne čtenáře do děje. Přesto postrádám, jakou hypotézu má tento experimentizující text prověřit. A zároveň postrádám bližší režijní poznámky, které by blíže definovaly, jak text číst (konkrétně např. jakým tempem), přestože v kapitole č. 2.1 diplomant lehce otevírá své úvahy nad tímto textem.

Z gramatického hlediska je v práci několik drobných chyb ve skloňování, popř. slov, které bych doporučoval před vydáním práce zvážit a zaměnit (např. str. 6 “okukován”, str. 8 “klikací a ťukací centrum”, str. 11 “s tímto okolím”, str. 21 “v třetí kategorii”).

Dále v práci shledávám určité drobnosti, které by stály za to dovysvětlit, např.:

- obrázek na str. 23 obsahuje průsečík množin “komunikace - ovládání - metafora”, přičemž nerozumím obzvláště množině metafora a stál bych o vysvětlení, popř. stručné nastínění kontextu,
- str. 73, cit.: “Mikrofon ztratí v jistém okamžiku schopnost reprodukovat své okolí pravdivě.” Stál bych o dovysvětlení takové definice,
- str. 79, poznámka vztahující se ke granulaci, považuji za nutnost uvést, z jakého kontextu se tento pojem (granulace) přejímá.

Přes výše uvedené drobné výtky či nedostatky dizertační práci Jakuba Rataje považuji za úspěšně splněnou a doporučuji ji k obhajobě.

V Rostokách, 8. září 2020

MgA. Jan Trojan, Ph.D.